

Narodil se Kristus Pán!

Narodil se Kristus Pán. Kdo by neznal tuto píseň? Od jejího vzniku letos uplynulo 600 let. Pěkné výročí. Čím si zasluhuje takovou pozornost? Chtěl bych dnes podívat na její text (první čtyři sloky, které jsou původní) důkladněji. Na rozdíl od jiných koled, které popouští uzdu různým lidovým představám a fantaziím, **Narodil se Kristus Pán** je píseň vpravdě biblická; promyšleně a ve zkratce tlumočí základní křesťanskou zvěst. Evangelium, dobrou, radostnou zprávu.

První sloka

Na Vánoce se narodil Ježíš, zvaný nejčastěji Nazaretský. Ale píseň řekne „Kristus Pán“. Je to totiž citát z evangelia podle Lukáše, druhé kapitoly, slova andělská pro všechny lid. Kristus je řecky totéž, co hebrejsky Mesiáš, a není to žádné jméno, nýbrž titul, funkce – Pomazaný, tj. od Boha poslaný, pověřený, král či velekněz. Po dlouhá léta tady chyběl. Byli jsme jako ovce bez pastýře, vládli nám ti, kteří toho nebyli hodni, i když se nechávali titulovat Vznešený, Boží syn, Pán. Protože základní charakteristikou dobrého vládce je, že uznává autoritu nad sebou, třeba Pravdu. V té chvíli, kdy se Ježíš narodí v Betlémě, nikdo (snad jen andělé) neví, že je Kristus Pán, a co to všechno znamená. Ono se to vyjeví až na Velikonoce. Vánoční evangelium není reportáž, ale vyznání víry. A tak se radujme a veselme z tohoto příchodu Božího vyslance, z budoucnosti, která s ním přichází!

Z růže kvítek vykvét nám může znít jako poetická výplň. Aby básník pověděl něco pěkného. V dalších koledách už je z toho „růžička“ a „kvíteček“. Vánoční roztomilost, už docela barokní, michnovsky otradovická. Jenomže ten původní husitský chorál čerpá z Písma svatého. Podle knihy Sírachovce (ta je taky v bibli, jenže v té širší verzi, kterou my evangelíci moc nepoužíváme) byl takový rozkvetlým růžovým květem dobrý velekněz Šimon, ba dokonce lilii, a podobně mohou rozkvést ti, kdo se dají vést Moudrostí, tedy Duchem Božím (Sir 50,8 a 39,1-14). Případně si můžeme vybavit slova proroka Izajáše o kvítí, které z Hospodinovy vůle rozkvétá i na poušti (Iz 35,1nn), případně o výhonku, který vypučí z mrtvého pařezu (Iz 11,1). Uprostřed tmavé zimy slavíme Kristovo narození jako střípek naděje, otvírá se před námi jeho příběh jako osvěžení v suchopáru našich srdcí a v únavě našich vztahů.

Z života čistého – v tom rozpoznáváme ohlas narození z panny, jak o něm bible vypráví. Ovšem to není alternativní biologie, ale teologie. Symbolika. Kristus byl počat Duchem svatým, jenže duch je v hebrejštině rodu ženského a v řečtině středního, to nemá pro Ježíšovy současníky a autory Nového zákona žádnou sexuální konotaci. V žalmu druhém čteme: „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil.“ (Ž 2,7). Jsou to slova, která Hospodin říká nově ustanovenému králi v Izraeli. Zplazení je obrazem pro úzký vztah mezi Bohem a člověkem. Janovo evangelium říká o lidech víry, že se narodili z Boha. Z života čistého: jde o nový začátek. Jako když Izraelci při odchodu z egyptského otroctví zanechali na místě starý kvas. Boží slovo je vedlo k tomu, aby si nepřenesli do nové, svobodné existence svou hluboce vštípenou otrockou mentalitu. Šlo o to, začít úplně nově, načisto. S čistým štítem, s čistým rejstříkem, vzít to celé z jiného konce. Kristus je nové stvoření, nový Adam, nový člověk, nanovo vymalovaný obraz Boží, protože původní originál, předobraz toho, kým jako lidé máme být, jsme někde poztráceli, potřísnili, potrhali.

Z rodu královského – je odkazem na Ježíšův původ z rodu Davidova a shodné místo narození Ježíše s králem Davidem, tím nejslavnějším králem Izraele, lidu Božího, nikoli snad proto, že by byl králem nejmocnějším, že by za jeho vlády byla říše nejslavnější, největší nebo vůbec jaké „nej“. Nýbrž, domnívám se, král David se stává předchůdcem očekávaného Mesiáše, protože má vztah s Bohem. Díky tomu vztahu David ví, co je odvaha i milosrdenství, radost i pokora.

Druhá sloka

Jenž prorokován jest – Nový zákon na mnoha místech cituje starozákonní proroky a jejich slova vztahuje na Krista. V souvislosti s Ježíšovým narozením se nejčastěji uvádí slovo proroka Izajáše o tom, že panna (přesněji: mladá žena) „porodí syna a dá mu jméno Immanuel (to je S námi Bůh)“. Toto narození bude podle proroka znamením – ale není jasné, znamením čeho. Možná soudu. Myslím, že proroctví se nevztahují jen na Ježíšovo narození, ale na celé jeho poslání. Izraelští proroci nejsou věštcí, nepředpovídají budoucnost, ale připomínají lidu Božímu, v čem je aktuální Boží vůle, co je smyslem smlouvy s Hospodinem, co je podstatné, čeho se pro budoucnost držet, nač spoléhat. Spíše než o nějaké jednotlivosti, jde o to, že Ježíš Nazaretský odpovídá tomu, co proroci hlásali jako to podstatné – milosrdenství, spravedlnost pro chudé a ponižované, vysvobození a naději pro utlačované.

Ten na svět poslán jest – rozumí se od Boha, od toho, jehož jméno nelze vyslovit, nelze jím manipulovat, přivlastnit si ho. Znovu se připomíná význam slova Kristus, Mesiáš.

Třetí sloka

Člověčenství naše ráčil vzíti na se – Bůh se stal člověkem, Slovo se stalo tělem, doslova masem (J 1,14). Zvláštnost křesťanského poselství. Jeho pohoršlivost. Skandální myšlenka, že věčný Bůh přijal hmotné, smrtelné lidské tělo (inkarnace). Na rozdíl od soudobých antických představ o bozích, kteří chodí mezi lidi v přestrojení, aniž by ztráceli své božské vlastnosti, v křesťanské zvěsti se Bůh v osobě Ježíše z Nazareta stal naplno člověkem včetně bolesti a smrti, která k lidství patří. Stal se člověkem, přiblížil se nám, zná nás zevnitř. Není chladný, není vzdálený na nebesích, není nepřístupný.

Čtvrtá sloka

Goliáš oloupen – jestliže Ježíš je jako nový David, Goliáš s ním do páru se hned nabízí. Jenže s kým se Ježíš utkává jako David s Goliášem? Je Goliášem světská moc, moc římských císařů reprezentovaná Pilátem, který Ježíše odsoudil a nechal ukřižovat? Jaký by to dávalo smysl? A proč je Goliáš oloupen? David ho přece neoloupil (jakápak loupež, když si vzal Goliášův meč?). Čtème bibli, tam to všechno je: příběh o tom, jak Ježíš uzdravil jednoho nemocného, němého člověka (L 11,14-23). Jenže tu ho někteří napadli: Ježíš uzdravuje, vyhání démona nemoci, protože je se zlým spolčen! Sám kníže pekel, Satan, Belzebul, mu dává sílu, dovoluje mu, aby se takhle předváděl. Na to Ježíš odpovídá: nedává to smysl. Zjevně si protiřečíte. Každá nemoc, postižení, posedlost je dílem zla, které se své kořisti jen tak nevzdá. Jestliže vyháním demony, uzdravuji a osvobozuji, pak to znamená, že ten všemocný Satan, ďábel, Goliáš, je přemožen a o svou kořist oloupen.

Člověk jest vykoupen - v tom příběhu o Davidovi a Goliášovi je Goliáš profesionální válečník, který se zdá být neporazitelný. Drží v šachu celou armádu Božího lidu jenom svým řevem a řinčením zbraní. Ochromuje je strach. David se proti Goliášovi zdá tak nepatrný. Obyčejný člověk, obyčejný pastýř. Jen říká: člověk nemá klesat na mysli. Goliášovi se postaví a vysvobozuje všechny Boží lid. Paralela s Ježíšem a Satanem je zřejmá. Nepatrný, obyčejný člověk Ježíš proti zdánlivě vševládnému Zlu. Zatímco David bojuje prakem, Ježíš však svou obětí. Proto ten zvláštní slovník – člověk (každý člověk, neboť každý člověk je Boží) je Ježíšem vysvobozen z moci Zlého – ale je tu řečeno „vykoupen“. V Ježíšově době totiž bylo možno snadno se dostat do otroctví – jako válečný zajatec nebo třeba pro nesplacené dluhy. Z otroctví mohl být člověk vykoupen, když za něj jeho blízký zaplatil. Tady píseň spojuje opět Vánoce a Velikonoce: Ježíš Kristus zemřel za nás, zaplatil svou krví, obětí. Kristovo evangelium zachraňuje ze strachu, z té ochromující fascinace Zlem, Kristus nám dává svobodu od strachu ze smrti, ze zlého kolem nás i v nás, z vlastní bezvýznamnosti, z prázdnoty vesmíru. Jméno

Ježíš přeloženo znamená Hospodin vysvobozuje. A proto radujme se, veselme se! Na Vánoce i po nich.